

АЛЕКСАНДАР БЈЕЛОГРЛИЋ

ЦРВЕНА СТИХИЈА

Хтели смо да кренемо у уторак, па у среду, али у уторак бегична веза није радила и није било никаквих вести, а у среду је унезверени репортер из локалног студија пренео да су путеви закрчени а да полиције нема нигде на видику. Потом је опет нестало сигнала. Јасна је прво добијала хистеричне нападе, затим је пала у потиштеност која је трајала више дана. Сада се будила из депресије и поново западала у стање усплахирености. Пила је прозак, лекове за смирење и лекове за тахикардију, али ништа није помагало. Лице јој је било подбуло, а око очију су јој се појавили тамни колутови. Ни ја нисам боље изгледао, али нисам пио лекове. На улицама су отворено нудили кокаин и халуционогене таблете, али био сам тврдоглав у идеји да останем трезвен.

Најзад, у четвртак смо убацили ствари у гепек и кренули. Јасна је рекла да више не може да чека, да мора видети Валерију, нашу ћерку која је у Суботици живела са мужем и сином. Нису помогла моја одвраћања, убеђивања да је пут неизван, да је Валерија пунолетна, да је довољно што се повремено видимо преко компјутерског екрана. Није да нисам желео исто што и Јасна, али полазак на пут личио је на мисију камиказе. На крају крајева, није било више никакве сврхе. Није остало још пуно времена. Из Бајконура, из Кејп Канаверала, са кинеских космодрома и даље су испаливали ракете са нуклеарним бојевим главама. Иако је било зимско доба, поља прекривена снегом имала су отровно зелену боју. Био је то одсјај неба које је попримило исто такву боју услед мешања озонских слојева. Ноћу више није било мрака. Трећину небеског свода запремала је бледосива овална мрља. Уместо звезда видело се само распрскавање нуклеарних језгара. Јасна је гризла прсте, руке су јој дрхтале и просипала је кафу, ломила је

посуђе у кухињи, а кад јој је дојадила моја неодлучност почела је сама да пакује ствари. Тако сам јој се придружио и кренули смо на пут.

Већ на почетку је било невоља. Тешко смо се пробали кроз центар. На Тргу републике све је било крцато. Првих дана, у октобру, заправо је било неке организације. На бини су се смењивали музички састави и говорници су бодрили окупљене грађане. После више нико није ништа говорио. На бини је остао микс пулт и нико није демонтирао разглас. Диск-џокеји су се спонтано смењивали, а на тргу су људи дању и ноћу плесали, пили, падали у несвест, будили се и поново плесали. Од неког доба плесали су под маскама, као јахачи апокалипсе, као зомбији, костури, главати водоземци, грифони и харпије. Возачи су трубили, покушавали да се пробију, али нико се није жацао. Маске су наскакале на хаубе, гребале по стаклима, скидале брисаче, играле коло око аутомобила.

Некако смо се искобељали из тог метежа, али тек што смо прошли мост на Тиси, колона је почела да мили. У колони су у оба смера била по два аутомобила, али непрестано су се међу њих убацивала возила са уплахиреним возачима који су улетали у маказице, возили по блашти на утрини и на све могуће начине покушавали да престигну остале. Људи су претили једни другима кроз прозоре, притискали сирене, турирали моторе да би заплашили оне који су по њиховом мишљењу возили преспоро. Поред свега, наишла је колона војних возила. Неки огранци државе као да су још били делатни. Испред је ишао оклопни цип са ротационим светлима, упозоравајући возаче да се помере у страну. На транспортерима су седели војници без капа и без превише елана у погледима и покретима. Неко је рекао да иду да спасавају поплављене у доњем Потисју. Услед померања тла, велики делови карпатског масива сручили су се у водотокове. Панонију је почела да преплављује пенушава блатна стихија црвена као крв.

У ситроен испред нас великом брзином забио се комби који је ишао из супротног смера. Путнички аутомобил је услед удара слетео у жарак и из хаубе је почео да излази дим. Из ситроена је успео да се искобеља мршав, пребледео човек шездесетих година. Друштво у комбију је било весело. Видело се да је један од путника обгрлио хармонику. Возач комбија несигурним покретом отвори врата и исто тако несигурним кораком закорачи на коловоз. Изгледало је као да се кривељи и поглед му је био мутан. Мршави човек му приђе без речи, репетира пиштољ и три пута опали циљајући у ноге. Барем један пројектил је погодио. Возач комбија паде као покошен и поче да се превија. Из потколенице је по асфалту шприцала крв. Његови сапутници истрчаше са намером да

му помогну, али нико није ни покушао да се супротстави мршавом човеку. Он се лаганим кораком, као хипнотисан, запути напред крај колоне возила. После неколико минута одјекну још један пуцањ. „Убио се” – дође до нас глас.

Колона је више стајала у месту него што се померала. Кад смо дошли до раскрснице за село, направио сам маневар и скренуо улево, иако је и споредни пут био закрчен тракторским приколицама и напуштеним, поквареним аутомобилима.

Јасна се обазре на седишту. „Куда ћеш сад? Јеси ли полудео?”

„Како ти није јасно?” – одбрусих нервозно. „Онако никад нећемо стићи. Сви ће се међусобно поубијати.”

Јасна ми упути избежумљен поглед. „А ово? Куда ово води? Никад нећемо стићи. Ухватиће нас ноћ а нећемо се домоћи аутопута.”

„Па шта. Ионако никуда нећемо стићи, то је јасно од почетка. То сам ти све време говорио. Сви смо завршили каријеру.”

„Можда ти јеси, али ја хоћу да видим Вању. Вања нас чека. Мислила сам да будемо на окупу до краја....” Ова мисао наједном ју је растужила. Загледала се у своја колена, а затим рамена почеше да јој се тресу. Било је то потмуло, тешко ридање, као да се дави, као да је добила напад астме. Пустио сам је да до краја истера из себе то очајање. То је значило да се барем неко време нећемо препирати. После неког времена она спорим покретом из ташне извади мобилни телефон.

„Вања, Вања, ми смо... Прешли смо мост и тата је сада скренуо са главног пута.”

„Мама, рекла сам да не крећете. Зашто ми то радиш?” – чуло се из телефона. Уследиле су сметње на везама. Чуло се шуштање, а затим опет Вањин глас: „Нека потпуно нова технологија... Оружје на бази електромагнетних вибрација... Биће све у реду. Ви се вратите...” Веза се прекинула. Јасна је још неко време притискала типке, али без успеха. Она тешко уздахну и загледа се кроз ветробранско стакло, као да се накратко помирила са судбином.

„Извади те сендвиче” – рекох. „Не морамо бар да крепамо гладни.”

Она послушно поче да чепрка по ранцу. Додала ми је ужину спаковану у целофан, а узела је нешто и за себе.

„Лудице, ето, чула си” – рекох тоном који је требало да одише новим оптимизмом. „Нешто ће већ урадити, нешто ће измислити.”

Моје речи имале су слаб утицај. Гледала је одсутно у тмуран, зеленкаст пејзаж пред собом и исто тако одсутно покушавала да савлада залогај у устима.

Путовали смо већ сатима, али раздаљина коју смо прешли била је занемарљива. Споредни путеви били су закрчени као и главне саобраћајнице. Куда су се запутили сви ти људи? Мора бити да је на делу био неки психолошки инстинкт. Побећи, померити се, потражити склониште. У селу је било неколико продавница, али ниједна није радила. Улицама су се кретали људи са пушком о рамену.

„Хајде, окрени” – рече Јасна, противно свакој психолошкој логици. „Идемо кући.”

„Волео бих да могу” – рекох. „Али то је немогуће у овим околностима. Погледај каква је гужва. Крај пута су одбачене пољопривредне машине. Једноставно је немогуће.”

„Можда... Ако наиђемо на неку споредну улицу. Ако се укаже прилика...” – рече она неочекивано спокојним тоном.

Погледао сам кроз прозор. Снежни покривач у удолинама се топио. Заправо, прекривала га је густа текућина загасито црвене боје. Личило је на лаву, на магму из оживелих карпатских вулкана.

„Ухватиће нас ноћ” – рекох. „Боље да потражимо неки смештај.”

Иза села је био манастир. Крај зидане ограде било је паркирано много аутомобила и гореле су логорске ватре.

„Да видимо, може ли се ту наћи неки конак?” – рекох бојажљиво. Није било одговора. Скренуо сам са пута и возио влажним друмом који се на крају прометнуо у влажни пољски пут. Аутомобили су били паркирани са десне стране, на узвишици где још није допирала црвена текућина. Није се могло даље. Нашао сам место за паркирање и изашли смо у прохладни новембарски сумрак, осветљен млечном мрљом коју су тек делимично закривали густе облаци.

Људи су се грејали крај пуцкетавих ватри, њихова лица деловала су необично изборано у наранџастом одсејају. На неколико места припремала се храна у казанима.

„Има ли места у конаку?” – довикнух човеку који је у ватру додавао цепанице.

Он доврши посао, отресе шаке и приђе нам да би нас боље осмотрио. „Нема конака у том манастиру. То јест, конак је тако мали да у њега једва стану монаси. Тамо сад служе бдење, као и сваке ноћи.” Поглед му се накратко заустави на Јаснином испијеном лицу, затим поново долута до мене. „Ја вас познајем однекуд” – рече. „Да не радите можда у нафтној индустрији?”

„Да, радио сам” – рекох. „Ја сам инжењер геодезије.”

„Сећам се, једном сам узео изјаву од вас.”

„Ви сте новинар?” – упитах.

„Био сам” – рече он насмејавши се. „Дуга је то прича. Зовем се Марко, радио сам у дописништву *Новосиби*. Можда ме се сећате.”

„Да, познати сте ми” – рекох.

„Знате шта, ако не нађете ништа друго, можете одспавати у нашем комбију. Има довољно места. Једино вам може засметати дечји плач.” После кратке станке, он додаде: „Жена ми се јутрос породила. Добио сам ћерку. Кренули смо у породилиште, али доспели смо догде и ни макац. Није се могло ни напред ни назад. Срећом, нашао се ту један лекар... Све је добро испало. Како год, ја данас славим, и поред свега. И славићу и сутра, ако дочекамо. Надам се да ћу сутра успети да се пробијем до болнице.” Лице му се поново развуче у широк осмех. „Хајде, седите мало и попијте нешто са нама. Ионако нам се свима исто пише.”

Поздравили смо се са ћутљивом женом завијеном у ћебад и рекли неколико љубазних речи малом створењу у смотуљку привијеном на њене груди.

Неки човек је седео крај ватре и као да је једва чекао да настави излагање започето пре нашег доласка. Био је то кум нашег домаћина.

„Земља није равна плоча, али Коперник је био у заблуди: Земља се не окреће око Сунца, већ се Сунце окреће око Земље” – рече он док нам је домаћин додавао шоље са куваним вином. „То је сада коначно постало јасно као дан.”

„Не слушајте га” – рече Марко. Занимљив је првих десет минута. После почиње да се понавља и да лаже.

Његовог кума то није поколебало. „Земља чврсто стоји на свом месту” – рече он враћајући склизнуте наочаре на своје место у корену носа. „Зашто би се окретала? Само зато што је Сунце веће? Ево, сада ће нас све скупа прогутати аждаја и све ће се вратити на почетак. Али то није први пут.”

„Како то мислите?” – упитих.

Марко се ухвати за главу. „Немојте га подбадати” – рече. „Ионако смо већ надерали. Цео дан га слушам.”

„Ми смо већ једном били располућени” – рече кум, не обраћајући пажњу на коментар. „Људска цивилизације почела је не баш тако давно. Све је забележено у вавилонском епу *Енума Елиш*. Тијамат је била богиња хаоса коју је бог муње Мардук преполовио на пола. Од њених ребара направио је небески свод и Земљу. Од њених уплаканих очију настали су извори Тигра и Еуфрата, а од њеног репа Млечни пут. Али све је то мање важно.” Говорник застаде, као да су га преплавиле емоције. Климао је главом, а кад је поново проговорио, глас му је био тугаљив, скоро плачан: „Да, све је то мање важно. А цивилизација као да је јуче почела. Суштина је у следећем: Захарија Стичин је доказао да је Мардук у ствари планета Нибиру која пролази кроз Сунчев систем сваких

три хиљаде и шесто година. Један од месеца планете Нибиру располутио је планету Тијамат на два дела. Од једног дела настала је Земља, а од другог појас астероида.”

„Одмори мало” – рече Марко. Кум као да га је послушао. Накратко се ућута, натегне ракију из бутелке и поново врати наочаре с јаком диоптријом на нос.

„Како се мала зове?” – упита Јасна жену завијену у ћебад. Био сам задовољан због тога што се покренула, што је у њој про- радила мајчинска солидарност.

„Нисмо још одлучили” – рече жена тихим гласом. Ја бих желела да буде Весна, као богиња пролећа. Марко каже да то није лоше, али он има још један предлог – Звездана. Тако се зове његова мајка, а и дете је зачето кад се сазнало за звезду, за планету... Видећемо. Само да све буде добро.”

„Биће добро” – рече Јасна утешно. Питао сам се да ли верује у то.

Кум је неко време куњао, затим га ободри нека сасвим нова идеја.

„Неће бити добро” – рече. „Никад није било. Тек сам ове недеље сазнао да смо ми раса робова, радника које су генетском манипулацијом створили Анунаки, становници планете Нибиру. Генетску модификацију извео је Енки, вођа научног тима Анунакија. То се догодило у истраживачком центру Еден, и то тако што је Енки укрестио гене Хомо еректуса и Анунакија. Записе о Анунакима оставили су стари Сумерани на глиненим таблицама. Анунаки су људима предали многа знања неопходна за опстанак, пре него што су се укрцали на свемирске бродове и евакуисали на матичну планету. То је било још пре потопа. Како ми је то раније промакло? Дубоко сам разочаран што смо креирани да будемо робови.”

Да би то доказао, он љутито замахну и баци комад дрвета у ватру.

„Можда сад опет долазе, да изгледе ствар?” – рече Марко.

„Долазе, врага. Где су? Нигде их не видим?” Кум је још неко време размишљао. „Осим тога” – рече најзад – „треба да прође седам хиљада и двеста година. Два пута три хиљаде шесто, то је седам хиљада и двеста.”

„Хајдемо до цркве” – рече Јасна. „Хоћу да запалим свеће.”

Осовили смо се на ноге и кренули, рекавши Марку да рачуна на нас за преноћиште.

Са узвишице се видело да Дунав тамноцрвене боје прети да преплави бедеме. Обућа нам се на појединим местима лепила за исти такав тамноцрвени глиб. Пред манастиром је било пуно света.

Чуо се плач деце, људи су клечали и крстили се. У цркви од сивог кречњака хор монаха појао је византијске напеве, делио се освештани хлеб за укрепљење. Пробили смо се до унутрашњости цркве. Појање умину, а свештеник у мантији љубичасте боје читао је слабашним гласом нешто из Светог писма. Монаси су били бледи, непомићни, њихова лица у измаглици од тамјана деловала су свечано.

Свештеник је читао: „И пети анђео затруби, и видех звезду која је са неба пала на земљу, и даде јој се кључ од ждрела бездана. И отвори ждрело бездана, те се подиже дим из ждрела као дим велике пећи, а сунце и ваздух беху помрачени од дима из ждрела.”

Жамор људи и звецкање кандила накратко заглушише свештеника. Потом разабрах да говори ове речи: „Звер коју си видео беше и нема је, и изићи ће опет из бездана, па ће отићи у пропаст. А становници земље, чија имена нису записана у књизи живота од постанка света, чудиће се кад виде звер да беше и да је нема и да ће опет бити ту.”

У гужви се зачу да неко дозива Јасну. Ка нама се пробијала Горица, Јаснина колегиница из школе, професорка немачког. Изљубиле су се и дуго остале у загрљају, затим се рукавала са мном. Очи су јој биле сузне, али истовремено су светлцуале од неког неземаљског узбуђења које је у њој изазивала драматика молитве, покајања, судбоносних тренутака, игре светлости и колутања дима од свећа и тамјана.

„Откуд вас?” – упита она кршећи руке. „Долазите код Гедеона?”

„Кренули смо код Вање у Суботицу” – рече Јасна – „али ето, доспели смо овде. Ко је Гедеон?”

„Гедеон Лукач, неурохирург. Има овде вилу, на брегу код Дунава...”

„Аха, доктор Лукач... Он овде има кућу?” Знали смо доктора Лукача, лекара у покрајинској клиници. Био је Јаснин школски друг.

„Да, горе на брегу. Ми смо дошли јуче, али људи су тамо већ недељу дана... Гедеон је одрешо кесу, али мало је тужан јер половина званица није могла да дође. Знаш шта” – рече Горица и дохвати Јасну за подлактицу – морате доћи. Има места за спавање, а доктор ће се обрадовати.”

„Не знам баш...” – рече Јасна и погледа ме неодлучно.

„Зашто да не” – рекох. „Ја сам ионако решио да се више ничега не стидим. Можемо да навратимо. А и смештај је вероватно бољи него код Марка и његовог кума.”

„Онда смо се договорили” – рече Горица. „И мој Станислав је тамо. Помаже око организације. Јуче су стигли и музичари...”

Јасни као да се још није ишло из манастира. Било је то необично. Никада раније није одлазила у цркву. Појање монаха, проповед, заједништво у молитви, све је то за њу било мало откриће.

„Хтела бих да се причестим” – рече она, с нотом колебљивости у гласу. Погледао сам је. Знао сам да је била крштена. Знала је да упали свећу у храмовима на туристичким путовањима. Али никад није ишла на литургију.

Пронашли смо младог монаха гостопримца који је био на услузи намерницима.

„Нема причешћа кад је бдење” – рече он. „Сутра је литургија, акобогда. Може тада...” Посматрао нас је чкиљавим очима испод риђих обрва, као да размишља који лек би нам било најбоље преписати у овом тренутку. „Ако хоћете да се исповедите, или макар само да разговарате, отац Јероним је у трпезарији.”

„Идемо” – рече Јасна и повуче Горицу за руку.

У трпезарији је мирисало на восак. Електрично осветљење није радило. У угловима су пламтели велики свећњаци, пред иконама светаца пламињала су кандила. Отац Јероним био је човек једрог лица, уоквиреног потпуно седом брадом и исто тако седом косом свезаном у реп испод изношене камилавке.

У трпезарији је било петнаестак људи. Владала је тишина, јер је једна девојка у првом реду читала одломак из Светог писма: „И видех ново небо и нову земљу, јер прво небо и прва земља прођоше, и мора нема више. И видех свети град, нови Јерусалим како силази са неба од Бога, опремљен као невеста која је украшена за свога мужа.”

„Довољно је” – рече духовник подигавши шаку. На лицу му је блистао загонетни осмех, унутарњи пламен који је сведочио да страха нема и да не треба да га буде. У ћутњи је прошао скоро читав минут. Свештеник је споро вртео бројаницу и ваволио уснама. Затим рече, као да му је та мисао одједном синула: „Господ наш ником није обећао срећу и удобност. Он се тиме није бавио. Није дошао да донесе мир него мач. Али срећа и удобност нису исто што и спокој” Он се обрати девојци: „Сташа, како гласи наш псалам... Псалам двадесет и три?”

„Господ је пастир мој, ништа ми неће недостајати...” – одрецитова Сташа бојажљиво, као да се пита је ли то прави одговор на духовников захтев. „На зеленој паши пасе ме, води ме на тиху воду...”

„Довољно је” – рече опет отац Јероним. Одроз неке унутарње озарености није му силазио са лица, као да је сваки ставак, сваки стих, неописива посласаница.

Јасна се доста одлучно проби између људи и клекну пред свештеника.

„Благословите, оче. Окрепите грешну душу” – рече гласом који нисам могао препознати. Био је то глас који једва да је зауздавао крик пећинске жене. Нисам ни издалека очекивао да би могла учинити такво нешто. Па опет, ово је било време кад људи чине неочекиване ствари.

Отац Јероним не рече ништа. Положио је шаку на лопатицу њеног рамена и у том положају остали су доста дуго. Леђа су јој најпре подрхтавала у грчу, а затим дрхтање попусти. Она подиже главу и загледа се у лице духовника.

„Не замерите, оче” – рече она. „Нешто сам хтела да кажем. Да питам.”

„Каж и питај. Зато си данас дошла у овај свети манастир.”

„Казаћу по срцу, онако како ми налаже мој грешни разум. Знате, ја верујем у разум” – рече Јасна. Деловало је то као да се истовремено чуди и присећа неког давног тврдог уверења. Уверења које се у међувремену разводнило али није престало да је мучи. „Зашто спомињете пастира кад је овај свет кланица и гробље? Зашто? Можемо се заваравати лепотом пејзажа или шара на лептировим крилима... Чиновни тог пастира можда су добри за њега, али према човеку је он равнодушан, немилосрдан... Па то је врло слично као код наших земаљских пастира. Они гаје јагањце за сврху која није баш најпогоднија за јагањце... А јагањци у њему опет виде хранитеља и добротвора. Како да будемо спокојни, оче?”

Отац Јероним није допуштао да га нешто сневесели. На лицу му је и даље сијао доброћудни осмех. „Да ли је човек створио животиње шестог дана?” – упита. „Човек или неко други?”

Није било одговора.

„Онда не говоримо о истом пастиру” – рече он.

Јасна се није предавала. „Али све, све што човек узгаја од живог света намењено је његовим егоистичним потребама. Да прождере њихово тело, да искористи њихову снагу... Испада да и пастир о којем говоримо убира неку сасвим одређену корист за себе од жетве људских душа. Он те душе узгаја на Земљи. С друге стране, јагње тешко да има заједничке интересе са пастиром који оштри нож за Божић.”

Отац Јероним је и даље држао руку положену на Јаснино раме.

„Знам да си добра мајка, одана супруга. То не мораш да доказујеш. Али ако те неко примора да слажеш како си зла, погана, притворна, срце ће ти затреперити пре него што то превалиш преко уста. Зашто?”

Он пређе погледом преко окупљених људи, као да је питање упућено свима.

„Зато што је урођена савест сведочанство природе створитеља. Да је пастир само зли лаборант у белом мантилу, детектор лажи никада не би био измишљен” – рече он и насмеја се овој досетки дубоким, брундајућим тоном старог ујака који дрема крај пећи не слутећи зло.

Горица се у први мах била запутила за Јасном, али се зауставила на неколико корака иза ње и немо је посматрала догађај. Сад се она огласи: „Оче, али како да се молимо кад смо као узети бесмислом и трагедијом? Како да се молимо кад више немамо срца за то?”

„Немојте се тиме оптерећивати” – рече духовник, настојећи да у полумраку разабере лице саговорнице. „То се свима дешава. Свети Павле каже да ми често не знамо да се молимо како приличи, али да сам дух посредује за нас уздисајима који се не могу исказати. А онај што испитује срца зна шта је смерање духа.”

На први поглед деловало ми је то као необична, магловита мисао, али речи свештеника као да су имале окрепљујућу снагу. Сања се придиже и пољуби га у руку, за њом то исто учини и Горица.

Пре него што смо изашли, старац нам се још једном обрати: „Збаците са себе бреме. Имамо ионако довољно брига. Али понесите бреме један другоме и учинићете завет вечни. Долази ново небо и нова земља. Славите тај тренутак јер то се збива само једном у историји света и века.”

Шљапали смо земљаним путем према великој, добро осветљеној кући на узвишици. На небу су праскале варнице и повремено се чула злослутна тутњава, али нико више није обраћао пажњу на то. У једном тренутку помислих да ми је позлило. Изгубио сам равнотежу и занео се у страну, ноге су ми дрхтале. Стао сам као укопан. Схватих да су Јасна и Горица исто тако залеђене у некаквом положају одржавања равнотеже.

„Шта је то било?” – упитах.

„Земља се тресе” – рече Горица. „Некад то осетимо, некад не. Моја ћерка је у Торонту. Каже да су се на више места на Лабрадору отвориле велике расеклине. Много људи је настрадало. Па опет, у Торонту сви плешу.”

„Соња ради у болници?” – упита Јасна.

„У санаторијуму. То је мало изван града. Каже да је тамо пакао. Немају више ниједан слободан кревет. Соња је хтела да да отказ, да се врати, али касно...” Горица накратко ућута, као да је потребно неко време да би по ко зна који пут ожалила ту чињеницу. Затим настави: „Данас смо ухватили вести. Кажу да је на тргу Синтагма у Атини велики карневал, као и у Хелсинкију. Музика и плес трају данима. Зову то плесна куга. Слична епидемија догодила се пре

више од петсто година у Стразбуру. Тада су у Алзасу владале глад и болести. Кажу да је то психогена болест.”

„Можда је болест” – рекох. „А можда је и последица неке промене у гравитацији, у саставу атмосфере... Сила теже је поремећена, то утиче и на природу. Ова вода која надлази заправо је нека врста плиме.”

Кад смо се приближили кући, чули смо звук агрегата за струју. Вила је била ограђена жичаном оградом. На улазу, поред вратарске кућице, неколико сељака седело је поред ватре на којој се димио котлић. Били су у добром расположењу, а кад су видели да се неко приближава капији на тренутак се примиреше. Горица им се јави и они отпоздравише с олакшањем.

„Шта кажу калуђери, госпоја? Је ли дошло до дуvara?” – упита један од њих, брка у ловачком прслуку и гуменим чизмама.

Горица је без устезања говорила и са обичним људима. „О, да, одавно је дошло, само нам то нико није јавио на време.”

Људи се насмејаше, али не баш превише полетно. „Док је гулаша и домаће дуњеваче, неће нико покварити весеље. Да пробате мало? Тога нема код доктора.”

„Можда други пут” – рече Горица.

„Ех, други пут” – чуло се за нама.

Унутрашњост виле била је јарко осветљена. Горели су лустери од кристала, а у углу дворане камерни оркестар свирао је неку барокну свиту. Неколико парова плесало је покушавајући шалливим покретима да опонаша старовременску грациозност. Пладњеви са малим домаћим питама, мостићима са сиром, трубицама од траписта и прашке шунке, канапеима са лососом и коврцавим украсима од паприке, ротквица и шарагерепе били су наслагани на столове крај прозора. Столови су били прекривени снежнобелим, сада већ умрљаним столњацима од дамаста који су у уштирканим коврцама сезали до вунених тепиха са персијском шаром. Велике торте са глазурама од шлага и чоколаде одавно су биле начете и остаци су се топили у добро загрејаној просторији. Однекуд из позадине издвоји се један човек са танким брчићима, у белој кошуљи и прслуку од твида. У руци је носио дугачку чашу у којој се мрешкало пиће са ледом.

„Тако смо безбрижни, лаки и нежни. Помисли, како су тихи снежни врхови Урала” – рече он. „Не замерите, господо. Сваког госта дочекам понеким стихом. Растужи ли нас какав бледи лик, што га изгубисмо једно вече, знамо да негде неки поток место њега румено тече.”

Тек тада схватих да је то доктор. Али то није био доктор Лукач кога сам познавао више од двадесет година. Био је то човек

одсутног, стакластог погледа, измршавео и неиспаван, бледог лица и болешљивог гласа. Штавише, нисам био сасвим уверен да је он препознао нас. Изгледало је више као да се претвара да нас познаје.

„Добродошли, раскомотите се и разбашкарите. Све што видите је ваше. Ми смо једна велика комуна. Шта слаavimo? Рецимо то што сам успео да подигнем новац пре него што се банка затворила и што сам успео да га потрошим пре него што су радње опљачкане. Не, не, не признајем умор и нервозу. Али ако баш морате да се одморите, собе на спрату су ваше. Ипак, пазите, ова кућа је као прича о Баш-Челику. Не смеће ући у последњу собу са десне стране. Моја дична жена, моја Драгица спава тамо као принцеза на зрну грашка. Пробудимо се ноћу и смешимо благо на месец са запетим луком, и милујемо далека брда и ледене горе благо, руком.”

„Доктор је у неком посебном расположењу већ данима” – објасни Горица кад се наш домаћин удаљио. „Ко није? Заслужио је да се мало опусти. Приредио је велики хуманитарни бал, поделио је новац децијим домовима и болницама. Могу вам речи да Драгица није баш била срећна због тога. Ево и Станислава.”

Горичин муж изгледао је као предусретљиви чиновник. Одавно оћелавио, ипак је задржао младалачки изглед и нешто косе изнад ушију.

„Па онда? Какве су вести из спољног света? – упита он срдачним тоном, пружајући нам руку. „Доктор овде брани телефонирање и гледање вести. Док је било сигнала сакривали смо се од њега у кухињу.”

„Монаси се моле за све нас” – рече Горица. „Има ли вести од Соње?”

„Добио сам само поруку од ње” – рече Станислав. „Каже да је добро.” Његов тон притом је изгубио нешто од срдачности.

„Само то?”

Станислав је оклевао. „И да је очајна што није са нама” – превали најзад преко уста, одмахујући руком. „Хајде да послушамо крај концерта.”

Квинтет је свирао неку Бахову увертиру, препознао сам само последњи став – *Бадинери*, што је спадало у основно образовање. Наскон аплауза, музичари наставише с популарнијим мелодијама, што је значило да се гости могу забављати за свој рачун.

Неке од званица сам познавао из виђења, са некима сам се и поздравио. Противно ранијем опредељењу, допустио сам да ми наточе чашу црвеног шампањца. Доктор затапша рукама и подстаче музичаре да засвирају нешто у бржем ритму. Он сам поведе

неку врсту успореног, гротескног казачока, што изазва доста смеха и добацавања. Шампањац и музика ипак су имали неку магичну снагу. Тела као да су уживала у покретима, као да освајају неку сасвим нову природу која их ничим не везује за овоземаљске датости. Мужеви су се поново удварали женама, а жене су прихватале удварања и бодриле мужеве. Прошло је тако два, три сата. Музичари су одавно одложили инструменте и сада је неко пуштао музику са разгласа. Изгледало је то као да је и у овај кутак Подунавља завирила плесна куга. Мушкарци високо уздигнутих руку повијали су се као пољска страшила, жене су врцкале и слагале песницу на песницу, као да се пењу на лијане. Из спољног света допирали су нимало пријатни звуци праскања, земља је подрхтавала и свако мало чинило се да тле измиче под ногама. Лустери би се силовито заљуљали, а плесаче је то необично забављало и сваки такав удар био је дочекиван навијањем, као да је део унапред предвиђеног ритма и кореографије. Плесаче је, једног за другим, савладавао умор. Одгегали би се до софе и окрепили се залогajem, од тога би им капци отежали.

У ситне сате на попришту је остало само неколико најупорнијих. Дворана је личила на изгубљену битку. Требало је прескакати оне који су заспали на топлим докторовим теписима. На белим столњацима крварили су масакрирани слаткиши, ананаси, присути воћни купови.

Попео сам се на спрат. У чајној кухињи разговарале су Јасна и Горица.

„Не, нисам му ништа признала” – чуо сам Горичин глас. „Зашто да поганим оно што смо градили годинама? Знаш, ми смо се баш добро слагали.” Из неког разлога говорила је у прошлом времену. „А те моје мушице, то је било у неком претходном животу, то више не припада нама и овде. Али ипак је успео да ме избаци из такта.”

Чуо се звук апарата за кафу, звецкање шољица. Горица настави: „То је било још у нашим двадесетим годинама. Замисли, смувао се са Леонтином, са оном из пореске управе. Никад се није одликовао добрим укусом.” Горица се кисело насмеја. „Наводно је то било после неке журке. Нису спавали, само се ваћарали. Бесна сам што ми је то уопште испричао.”

Бојао сам се оног што следи, али нисам то могао да избегнем, иако сам већ почео да се удаљавам.

„А вас двоје?” – упита Горица. „Јесте ли обавили та смешна исповедања?”

Био сам захвалан због Јаснине мудрости.

„О, ми смо то давно обавили, још на почетку везе” – рече она кроз смех. Искористио сам тај тренутак да се повучем у десно

крило куће. Последња соба у низу била је одшкринута. Унутра се чуло звецкање. Направио сам још неколико корака и видео Кепу, једог од гостију кога сам знао из виђења, адвоката из познате новосадске канцеларије. Стајао је крај отворене витрине и руком пребирао по овалној кристалној ћаси у којој се налазио накит. Кад би нашао нешто што би га заинтересовало, трпао је то у џепове. То није било све. Врата су била довољно одшкринута да би се соба могла сагледати и из мало другачијег угла. Тада сам видео Драгицу, докторову жену. Она није спавала као принцеза на зрну грашка. Била је обешена о месингану дршку на високом прозору.

„Тако то изгледа” – мислио сам у себи силазећи низ степенице. „Тако се то ради у људској режији.” Шампањац ме је још грејао и чинио ме спокојним.

Пред зору сам засео у наслоњачу и савладао ме је сан. Мислим да је било пред зору, јер се у прозору са источне стране појавио један ружичасти зрак. Сањао сам тутњаву, у сну је то био топот коњских копита. Коњица је јурила и полако ме стизала, а ја сам се једва вукао, као сапет. Ипак, коњица ме није стизала, а ја нисам могао да побегнем. После ме је неко дрмусао, а стопала су ми била влажна. Јасна ме је будила, шљапкајући кроз текућину што је преплављивала докторове скупоцене сагове. Лице јој је било мирно, стамено. Разговор са оцем Јеронимом нешто је учинио са њом.

„Не знам шта ће бити с нама, али то можда више није ни важно. Можда се можемо попети на неку вишу тачку. Можда се можемо пробити до Фрушке горе.”

„Где су остали?”

„Неки су сад изашли, неки су већ раније побегли. Доктор спава у трпезарији, не могу да га пробудим. Горица и Станислав су горе у соби, али они ће тамо и остати.”

„Како то мислиш?”

„Па тако, преварили су нас. Не дишу, нема пулса у њиховим жилама. На наткасни су две мале бочице... Нисам нашла никакву поруку.”

Придигао сам се, отежао и неиспаван. Црвена вода куљала је кроз улазна врата. Напољу је било врло топло, као усред јула. Дувао је уједначен, гадан фен који је мирисао на гвожђе, на заваривање, на металне опилке, али је у исто време био другачији. Заправо, био је то мирис који никада раније нисам осетио на Земљи. Тутњава из сна сада је постала јава, али много гласнија и туробнија. Негде у даљини проламали су се потмули удари, за њима су следили праштави одједи попут хиљада громава. Црвена стихија ваљала се преко косине, стварајући вододерине. На тренутак би се учинило да наилази велики талас који ће све однети пред собом,

али у земљи су се уз крљање отварале дубоке пукотине и вода би с хуком пропадала у бездан. Није било разлике између неба и тла. Густе крвави облаци слегли су се ниско, увијали су се, уливали једни у друге, прождирали се међусобно.

Ухватио сам Јасну за руку. Направили смо неколико корака, али ноге су нам тонуле у глиб до листова, до колена. На небу су се од гасова и усковитлане прашине стварали и растварали различити облици: ветрењача, медузе, палма, планински венац... Затим се појави необична, титрава слика. Изгледало је то као лик жене дуге, расплетене косе чији су крајеви палацали као бичеви. Имала је велики стомак који се као балон померао са леве на десну страну неба. Затим наиђе једна друга паперјаста грудва од црвеног сумпора и разли се у лик препотопског тираносауруса рекса са дугим, оштрим зубима и бодљама на кичми. Рептил замахну репом и неко време изгледало је као да плеше или да ратује са небеском трудницом.*

* „Црвена стихија” је вероватно последња прича коју је написао Александар Бјелогрић. Редакција ју је добила недељу дана пре смрти аутора, и њено објављивање у мартовској свесци *Лейописа* показаће се, нажалост, као постхумно.